

Németh Zoltán

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, KeTK,
Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet,
egyetemi docens. Ipolybalogon él.
E-mail: nemetx@gmail.com

Az agyagtáblától a Facebookig

TARTALOMJEGYZÉK

■ Mészáros András: Kedvenc könyveim	2
■ Németh Zoltán: Az agyagtáblától a Facebookig	3
■ Sipos Anna Magdolna: Szaltó mortále az internet dzsungelében	4
■ Fülöp Éva: „Mesterségem, te gyönyörű”	6
■ Zella Ágnes: Olvasni élmény	7
■ Brutovszky Gabriella: Populáris olvasmányok az iskolában	10
■ Bohuniczký Dömény Andrea: Modern kori rabszolgák	11
■ Horváth Péter: „A matematika nem egyéjszakás kaland”	12
■ Pintes Gábor: Szemben az árral	14
■ Vízkeleti László: Gondolatok a pedagógusi pályáról	17
■ Bagita Judit: Kihívások és lehetőségek	18
■ Varga Tamás: Vulkanok	19
■ Tóth Tibor: Csoportos vaktérkép	20
■ Vančo Ildikó: A magyar nyelvtan oktatásának tantervi követelményrendszere Szlovákiában (II. rész)	21
■ Persinszky Károly: Leendő magyartanárok és a nyelvi tévhitek	24
■ Stirber Lajos: Hozzászólás, avagy miért magyar iskolába?	26
■ Albert Sándor: Az iskolabuszokról	27
■ Kérész Gyula: Adalékok a szövegalkotás vizsgálatához (III. rész)	28
■ Ármay Zalaba Andrea: Az Óz, a nagy varázsló című meseregény módszertani feldolgozása (IX.)	30
■ Sándor Zsuzsanna: A szociolingvisztikai kompetencia fejlesztése az idegennyelv-oktatásban	31
■ Peter Zolczer: Using Diagrams for Teaching (and Remembering) the Usage of Tenses (Part 4)	33
■ Horváth Géza: Felkészítő feladatok a matematikai tesztelésre – VII. rész	34
■ Iskolahírek	35
■ Házunk tája	37

Megyek, írok cikket a könyv hónapjára, amelyet húsz év múlva, lehetséges, az e-book hónapjának fognak nevezni, búcsúztam el egy ismerősömtől a Facebookon. Akkor már hetek óta azon gondolkodtam, mit lehet írni ebben a témában azon túl, amit már ezerszer leírtak. Merthogy az utolsó években néha szinte apokaliptikus hangnemben beszélnek, írnak egyesek az olvasás és a könyv haláláról, egymásra kopirozva a kettőt. Pedig két, egészen eltérő jelenségről van szó. A könyv pusztán technikai médium, amely lehetőséget ad az olvasásra. Ilyen médium az agyagtábla, a kő, a papirusztekercs vagy a kézzel írott kódex is. Kicsit furcsa lenne, ha azon siránkoznánk, hogy eltűnik a szép, míves agyagtábla, s helyébe jön ez a foszladozó, egybekötött papírkupac, amely bármikor elég lehet. Talán éppilyen furcsának tűnhet a könyv elsírása is, amikor az internetre könyvek százazezeit töltik fel, hogy csak magyar viszonylatban a Magyar Elektronikus Könyvtárra vagy a Digitális Irodalmi Akadémiára gondoljunk. Az azonban bizonyosnak tűnik, hogy éppen egy mediális és kulturális forradalom kelletős közepén vagyunk, amelyet egyesek könnyebben, mások nehezebben viselnek. Óriási változást jelent az elektronikus eszközök, az internet és a közösségi portálok megjelenése, és ezeknek a folyamatoknak még csak a kezdetén állunk. A médium változása más típusú olvasást (és tegyük rögtön hozzá: más típusú írást) tesz lehetővé. Frédéric Barbier írja, hogy az ókorban a papirusztekercsről való olvasás lehetetlenné tette a visszalapozást és a jegyzetelést, mivel két kézzel tartották, illetve hogy az olvasás kizárólag folyamatos lehetett. Ma pedig, az internet korában a hypertext vált általánossá, amelynek során a linkelés technikájának és a szörfölés jelenségének köszönhetően néhány perc alatt hatalmas távolságokat képes bejárni az olvasó, s a legkülönfélébb szövegeket olvasni. Espen J. Aarseth szerint a hypertextek ún. ergodikus rendszert hoznak létre, amelyben az olvasó nem rendelkezik előre meghatározott úttal, folyton erőfeszítéseket kell tennie, döntéseket kell

hoznia, hogy előbbre juthasson. Persze tudjuk, hogy már Esterházy Péter *Termelési-regény* (1979) című posztmodern regénye is eljátszik a főszöveg és a lábjegyzet irodalmi felhasználásában rejülő nem-lineáris olvasási technikákkal, azonban az ergodikus rendszerek és a hypertext logikája abban különbözik a nyomtatott szövegtől, ahogy Szűts Zoltán utal rá, hogy az irodalomtudomány eddig azt vizsgálta, mit olvasunk, de most azt kell vizsgálnunk, hogy miből olvasunk. A hypertextet követő olvasás megszámlálhatatlanul sok lehetőséget foglal magában, egy végtelen, beláthatatlan labirintust, míg a könyv természetéből adódóan egészében is átlátható, birtokolható, belátható. (Persze ez sem teljesen igaz, gondoljunk csak az irodalmi művekbe rejtett intertextuális utalásokra, allúziókra, amelyek egészét sosem fejtjük fel.) Mindezzel csak arra szerettem volna utalni, hogy a napjainkban zajló változások alapvetően forgatták fel az olvasási szokásokat. De az is egyértelmű, hogy az internet és az elektronikus média korában az olvasás fontossága még inkább felerősödött. Az internet irtózatossá mennyiségű szövegállományra a leghétköznapibb és a legelképesztőbb szövegtípusokat tartalmazza: néhány másodperc alatt a borsóleves receptjétől a thai posztmodern költészig szinte minden elérhető. Azok a gyerekek, akik eddig reggeltől estig a tévé előtt gubbasztottak, most a számítógép előtt ülnek, csetelnek a barátikkal vagy olvassák azok Facebook-posztjait. És közben – öntudatlanul is – „virtuális napló”-t írnak önmagukról azzal, hogy közösségi portálokon profilt hoznak létre maguk számára, kiírják gondolataikat, bánatukat, örömeiket, feltesznek képeket, zeneszámokat, linkeket posztolnak ki. Olvasóvá és alkotóvá válnak, vagyis épp ellenkezőleg: az olvasás és írás nem kihalóban van, hanem olyan emberek, akik húsz évvel ezelőtt valószínűleg egyetlen sort sem írtak volna le az örökkévalóságnak, most virtuális naplót vezetnek önmagukról. Hasonlóan a kortárs költők, írók is szinte „élő műalkotás”-t hoznak létre önmagukból a szerzői blogok, honlapok, közösségi portá-

lok segítségével, sőt: olyan személyes szerzői véleményeket olvashatunk, olyan irodalmi vitákra láthatunk rá ezeken az oldalakon, amelyekkel egyébként sosem találkoznánk. A jövő irodalomtörténéskének, éppen ezért,

hogy Pál Dániel Leventét idézzem, kiberfilológussá kell képeznie magát a „philologia 3.0” területén, sms-eket, e-maileket, tweeteket (Twitter), blogbejegyzéseket, Facebook-posztokat és lájkolásokat kell vizsgálnia, sőt akár

tudományos hackerként kell működnie. Hogy kihalna az olvasás? A tévékorszakhoz képest éppen ellenkezőleg: egyre fontosabbá válik. A könyv pedig? Elektronikus változatban él tovább.

Dr. Sipos Anna Magdolna
Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar,
Könyvtár- és Információtudományi Intézet, címzetes egyetemi tanár;
Budaórsön él, sipos.magdolna.54@gmail.com

Szaltó mortále az internet dzsungelében

A köznapi ismeretek, megítélés szintjén a Gutenberg-galaxis kultúráját megtestesítő könyvtár fogalmához manapság gyakran kapcsolódnak az unalmasság, a fizikai és intellektuális porosodás, az avíttasság és más negatív tartalmú sztereotípiák. Ezzel szemben a Neumann-galaxis jelképrendszeréhez tartozó és annak hatásaként létrejövő net-generáció/digitális bennszülött kifejezésekhez az érdekes, az izgalmas, a progresszív, a jövő kifejezések kötődnek, és annak minden eleme napjainkban a legdivatosabb témák közé tartozik. E jelenséget kiválóan szemlélteti, hogy a hivatalos felmérések szerint világszerte a legfelkapottabb kifejezések között vezető szerepet kaptak az internetezéssel kapcsolatosak: to Google, Twitter, Facebook, blog, Wi-Fi, szelfi stb. E leegyszerűsítő és a két attribútumot egymás ellen kijátszó, gyakran a tudatlanság és a tájékozatlanság hiányában ítélkező, a média-manipulációktól sem mentes, székértáborokra osztó felfogás egyrésztől nem igaz, hamis, másrésztől pedig kifejezetten káros. Véleményünk és az empirikus kutatások szerint ugyanis a két galaxis kultúrája jól megfér egymás mellett, sőt kiválóan kiegészítik, erősítik egymást. Ám ahhoz, hogy ezek a kiegészítő és egymást erősítő funkciók érvényesülni tudjanak, ismerni és tudni, továbbá alkalmazni kell a különböző technológiai eljárásokhoz (nyomtatás, elektronikus előállítás) kötődő információhordozók közötti eligazodás, tájékozódás módszereit, fogásait.

A Gutenberg-galaxis által előállított információs források kezelésében, használatában több évszázados tapasztalatunk van már, és tegyük hozzá, hogy ennek ellenére vannak azokkal kapcsolatosan is nehézségeink, ám a

Neumann-galaxis médiáinak kezelésében mindössze néhány évtizedre vezethető vissza az emberiség tapasztalata. Így nem csoda, hogy e téren ma még jóval nagyobbak a tudásbéli hiányosságok, és egyes előrejelzések szerint a Neumann-galaxisban olyan nehézségekkel kell már napjainkban is és a közeli jövőben még inkább szembeesnlünk, amikre vonatkozóan ma még jószerivel csupán tapogatódzó válaszokat tudunk adni. Gondoljunk például arra, hogy ma még nincs tapasztalatunk arra vonatkozóan, hogy a digitális technológia révén létrejövő dokumentumoknak mennyi a kihordási és megmaradási, használhatósági ideje, és hol van vége a különböző technológiával dolgozó nyomtatók, nyomdák által előállított szövegek, képek, 3D-s objektumok életének. E téren léteznek ugyan optimistább és pesszimistább prognózisok, de a valódi, a gyakorlat által is igazolt tapasztalatok még hiányoznak.

Annál inkább vannak akár személyes élményeink is arról, hogy a digitális világ életünk minden szegmensébe egyre meghatározóbban beszivárog, megváltoztatja mindennapjainkat és állandó gyorsulásával gyakran olyan feladatok elé állít minket, amelyeket – a folyamatos lépéstartási kényszer ellenére is – egyre kevésbé tudunk kezelni, megoldani. Gondoljunk itt például a számítógépek kezeléséhez szükséges operációs rendszerek folyamatos és esetenként radikális változásaira, vagy például az egyszerű mobiltelefonokról az okostelefonokra történő átállás, a digitális televíziózás mára már általánossá vált elterjedésére, továbbá az ezekkel kapcsolatos tudásbéli hiányosságainkra. Nap mint nap érezzük, hogy egyre nehezebben birkózunk

meg a mind gyorsuló, új technológiai kihívásokkal, és egyre inkább növekszik bennünk a bizonytalanság érzése, egyre inkább egyfajta „vakrepülés” veszünk részt azokban a tranzakciókban, amelyeket valójában egyáltalán nem értünk, sőt már le is mondtunk arról, hogy valaha is megértjük. E téren mindenképpen figyelemre méltó, hogy a felmérések szerint a legfiatalabb korosztályok – a szociológusok által Y és a Z generációnak nevezettek – tagjai ugyan technikai szempontból profeszszionálisan használják a számítógépet és az internetet, de jellemzőjük, hogy nem érdekli őket és nem is akarják megérteni azok működését.

Ám e problémák kezeléséhez, enyhítéséhez alig kapunk segítséget. Úgy tűnik, hogy az a társadalmi intézményrendszer, amelynek feladata lenne e készségek elsajátíttatása, a vonatkozó képességek kialakítása és folyamatos fejlesztése, mintha megfeledezett volna ezekről. A közoktatás, ami feltétlenül meghatározó szerepet tölt(hetne) be e téren, például mintegy a számítástechnika tömeges elterjedésének időszakában megrekedve, még ma is jószerivel az alapvető számítógépes technikák és programok átadására szorítkozik, pedig – véleményünk szerint – az újabb nemzedékek esetében erre már kisebb mértékben lenne szükség. Egyrészt azért, mert mikorra bekerülnek a közoktatásba, addigra a számítógép és az internet kezelésére vonatkozó ismeretek teljes arzenáljával rendelkeznek, a mélyebb technikai kérdések pedig a többséget egyáltalán nem érdeklik. Véleményünk szerint ezek helyett ma már sokkal inkább szükség lenne az internetes tartalomkeresés és tartalomkezelés, továbbá tartalomfejlesztés metodikájának elsajátítására, fejlesztésére, valamint az ide vonatkozó jogi, etikai és biztonsági kérdések megtanítására, az eszközöknek a mindennapok kultúrájába történő hasznos alkalmazási lehetőségeinek megismertetésére. Mindezek hiányában mind újabb és újabb generációk kényszerülnek fejest ugrani az információk világtengerébe, a „Salto Mortale az interneten” mutatóványra. Ez pedig mindazon túl, hogy az interneten elérhető információs alkalmazások,